

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 18 listopada 2019 r.

BADK.DPK.133.81.2019 MK

P9-46/19	Data wpływu petycji 14 października 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 15 listopada 2019 r.

PRAWO WYBORCZE

TEMAT

**NIEPOŁĄCZALNOŚĆ MANDATU
UZYSKANEGO W WYBORACH POWSZECHNYCH
Z PEŁNIENIEM INNYCH FUNKCJI PUBLICZNYCH**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw, w celu zobowiązania osób, które uzyskały mandat w wyborach powszechnych do reprezentowania swoich wyborców do końca kadencji organu, do którego zostali wybrani.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o dodanie w Kodeksie wyborczym w art. 11 nowego § 5 stanowiącego, że osobie, która uzyskała mandat w wyborach powszechnych nie wolno: kandydować w innych wyborach, ubiegać się ani piastować innego stanowiska publicznego. Zakazy powinny trwać od momentu ogłoszenia wyników wyborów, w których dana osoba startowała do końca kadencji. Ponadto przesłankami do natychmiastowego rozwiązania umowy o pracę, z osobą która uzyskała mandat będą: zatrudnienie w jednostkach samorządu terytorialnego lub w spółkach Skarbu Państwa, zajmowanie stanowiska cywilnego lub kierowniczego w służbach mundurowych, wykonywanie pracy w miejscach określonych w art. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych.

Wnoszący petycję proponuje także usunięcie art. 335 Kodeksu wyborczego, zgodnie z którym w podziale mandatów uwzględnia się wyłącznie listy kandydatów komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju. W jego opinii rozwiązanie to jest krzywdzące dla wyborców, którzy oddali głos na komitety, które takiego progu nie przekroczyły (np. w wyborach parlamentarnych 13 października 2019 r. – Komitet Wyborczy Wyborców Koalicja Bezpartyjni i Samorządowcy oraz Komitet Wyborczy Akcja Zawiedzionych Emerytów i Rencistów).

Kolejne postulaty petycji są uzupełnieniem zmian wnioskowanych w Kodeksie wyborczym, odnoszą się do ustaw: o pracownikach samorządowych (dodanie art. 6b i 6c), o pracownikach urzędów państwowych (dodanie w art. 3 pkt 6), o wykonywaniu mandatu posła i senatora (dodanie w art. 30 ust. 3).

Dotyczą one następujących sytuacji wskazanych przez wnoszącego petycję:

- braku możliwości łączenia przez osobę piastującą mandat pochodzący z wyborów powszechnych ze stanowiskiem samorządowym. Osoba ta nie może także ubiegać się o stanowisko w samorządzie, póki nie skończy się kadencja na którą została wybrana;
- gdy pracownik samorządowy kandydujący w wyborach powszechnych zdobędzie

mandat, z dniem jego uzyskania, obecny stosunek pracy ulegnie rozwiązaniu bez zachowania prawa do okresu wypowiedzenia;

– urzędnik państwowy w czasie zatrudnienia nie powinien jednocześnie sprawować mandatu uzyskanego w wyborach powszechnych;

– osoba, która uzyskała mandat posła/senatora nie może kandydować w innych wyborach lub ubiegać się o stanowiska publiczne i je piastować (zakazy obowiązywać powinny od momentu ogłoszenia wyników wyborów aż do końca kadencji). Ponadto przesłankami do natychmiastowego rozwiązania umowy o pracę, z osobą która uzyskała mandat posła/senatora będą: zatrudnienie w jednostkach samorządu terytorialnego lub w spółkach Skarbu Państwa, zajmowanie stanowiska cywilnego lub kierowniczego w służbach mundurowych, wykonywanie pracy w miejscach określonych w art. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych.

W uzasadnieniu wnoszący petycję podnosi argument, że zaproponowane zmiany stanowią pewną gwarancję dla wyborców, którzy zaufali kandydatom startującym w wyborach i wybrali ich na swoich reprezentantów.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 103 ust. 1 stanowi, że mandatu posła nie można łączyć z funkcją Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka i ich zastępców, członka Rady Polityki Pieniężnej, członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, ambasadora oraz z zatrudnieniem w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej lub z zatrudnieniem w administracji rządowej. Zakaz ten nie dotyczy członków Rady Ministrów i sekretarzy stanu w administracji rządowej.

Do senatorów stosuje się odpowiednio przepisy art. 103-107 (art. 108).

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 684 ze zm.) w art. 11 określa warunki wybieralności (bierne prawo wyborcze) w wyborach do: Sejmu, Senatu, Prezydenta Rzeczypospolitej, Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wójta.

Kodeks wskazuje też przesłanki ograniczenia tego prawa - nie ma prawa wybieralności osoba:

– skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, w przypadku

kandydata na wójta – skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;

– wobec, której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów.

W art. 335 Kodeksu (dział VI „Wybory do Parlamentu Europejskiego”) przyjęto zasadę, że w podziale mandatów uwzględnia się wyłącznie listy kandydatów tych komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju.

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1282) w art. 6 ust. 1 stanowi, że pracownikiem samorządowym może być: obywatel polski (z zastrzeżeniem art. 11 ust. 2-3); korzystający z pełni praw publicznych; posiadający pełną zdolność do czynności prawnych oraz kwalifikacje zawodowe wymagane do wykonywania pracy na określonym stanowisku.

Pracownikiem samorządowym zatrudnionym na podstawie wyboru lub powołania (art. 6 ust. 2) może być osoba, która spełnia wymagania określone powyżej, nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Pracownikiem samorządowym zatrudnionym na podstawie umowy o pracę (art. 6 ust 3) na stanowisku urzędniczym, może być osoba, która spełnia wymagania określone w ust. 1 oraz dodatkowo:

- posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- cieszy się nieposzlakowaną opinią.

Kierownicze stanowisko urzędnicze w samorządzie może pełnić osoba, która spełnia wymagania określone w ust. 1, ust. 3 pkt 2 i 3 oraz dodatkowo: posiada co najmniej trzyletni staż pracy lub wykonywania działalności gospodarczej o charakterze zgodnym z wymaganiami na danym stanowisku oraz wykształcenie wyższe w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym i nauce.

Prawomocne skazanie pracownika samorządowego wyrokiem za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe zobowiązuje odpowiednie organy jednostek samorządu terytorialnego oraz podmioty wykonujące

czynności z zakresu prawa pracy za pracodawcę samorządowego do rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem samorządowym wymienionym w art. 6a.

Ustawa z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1915 ze zm.) w art. 3 określa warunki do podjęcia zatrudnienia na stanowisku urzędnika państwowego, są to: obywatelstwo polskie, ukończone osiemnaście lat życia, pełna zdolność do czynności prawnych, korzystanie z pełni praw publicznych, nieskazitelny charakter, odpowiednie wykształcenie i odbyta aplikacja administracyjna, stan zdrowia pozwalający na zatrudnienie na określonym stanowisku.

Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. z 2018 r. poz. 1799) w art. 29 ust. 1 stanowi, że poseł lub senator pozostający w stosunku pracy z pracodawcami innymi, niż wymienieni w art. 30 ust. 1, otrzymuje urlop bezpłatny, na swój wniosek, na okres sprawowania mandatu oraz trzech miesięcy po jego wygaśnięciu - bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek pracy zawarty na czas określony, który ustałby przed terminem zakończenia urlopu bezpłatnego, przedłuża się do trzech miesięcy po zakończeniu tego urlopu. Pracodawca zatrudniający posła lub senatora, który nie skorzystał z prawa do urlopu bezpłatnego, jest obowiązany udzielić posłowi lub senatorowi zwolnienia od pracy w celu wykonywania obowiązków poselskich i senatorskich.

W okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie (art. 30 ust. 1) nie mogą wykonywać pracy na podstawie stosunku pracy w: Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Trybunału Konstytucyjnego, Biurze Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego, Najwyższej Izbie Kontroli, Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, Biurze Rzecznika Praw Dziecka, Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Krajowym Biurze Wyborczym, Państwowej Inspekcji Pracy, administracji rządowej i samorządu terytorialnego - z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru - oraz nie mogą wykonywać pracy w charakterze sędziego, asesora sądowego i prokuratora, pracownika administracyjnego sądu i prokuratury, a także nie mogą pełnić zawodowej służby wojskowej.

INFORMACJE DODATKOWE:

W obowiązujących przepisach niepołączalność mandatu posła i senatora reguluje Konstytucja RP i ustawy.

Art. 102 Konstytucji RP wprowadził zakaz jednoczesnego sprawowania mandatu parlamentarnego w obu izbach parlamentu tj. członkostwa w Sejmie i Senacie równoległych kadencji.

O zakazie łączenia mandatu posła i mandatu senatora z pełnieniem określonych funkcji lub stanowisk stanowi art. 103 ust. 1.

Zgodnie z Kodeksem wyborczym, zajmowanie w dniu wyborów stanowiska lub funkcji, niepołączalnych z mandatem parlamentarnym, stanowi przyczynę wygaśnięcia mandatu posła, senatora.

W orzecznictwie przyjęto, że pojęcie „zatrudnienia”, o którym mowa w art. 103 ust. 1 Konstytucji, obejmuje zarówno stanowiska wymienione w przepisie, jak i wszelkie formy stałego związku z wymienionymi organami tj. umowę o pracę, umowę o dzieło czy umowę zlecenia. Jedynie w odniesieniu do zatrudnienia wskazanego w art. 30 ust. 1 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, zakaz dotyczy tylko stosunku pracy określonego przepisami ustawy Kodeks pracy.

Zgodnie z ustawami samorządowymi oraz Kodeksem wyborczym funkcji wójta, burmistrza i prezydenta miasta oraz radnego gminy, powiatu i województwa nie można łączyć z mandatem posła lub senatora. Oznacza to, że samorządowcy, którzy zostali wybrani w wyborach do Sejmu i Senatu, muszą zrezygnować z lokalnych urzędów. Osoba wybrana w wyborach parlamentarnych - zgodnie z prawem traci mandat samorządowy.

Wygaśnięcie mandatu stwierdza komisarz wyborczy. Do czasu wybrania w wyborach przedterminowych nowego wójta, burmistrza albo prezydenta, gminą zarządza osoba powołana w tym celu przez Prezesa Rady Ministrów. W przypadku radnych wybory przedterminowe na wakujące miejsce przeprowadza się jedynie w małych gminach, bowiem w większych (powyżej 20 tys. mieszkańców) wakat obsadza osoba następną w kolejności na danej liście w ostatnich wyborach.

W wyborach do Sejmu (art. 196 Kodeksu wyborczego) obowiązuje klauzula zaporowa (próg wyborczy). W podziale mandatów uczestniczą tylko te komitety wyborcze, które uzyskały w skali całego kraju co najmniej 5% dla partyjnych komitetów wyborczych i komitetów wyborczych wyborców oraz 8% dla komitetów koalicyjnych. Rozwiązanie to ma przyczynić się do uniknięcia nadmiernego rozdrobnienia parlamentu, które utrudniałoby sformowanie rządu po wyborach.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz